

RP 100/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om upphävande av 5 § i lagen om arbetet i bagerier och ändring av lagen om utstationering av arbetstagare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att 5 § i lagen om arbetet i bagerier upphävs, vilket innebär att lagen om arbetet i bagerier upphävs i sin helhet. I och med denna ändring kommer det i fortsättningen att avtalas om ersättning för nattarbete inom bageribranschen genom kollektivavtal i enlighet med den allmänt tillämpliga arbetstidslagen, i likhet med inom andra branscher.

Det föreslås dessutom att hänvisningarna till lagen om arbetet i bagerier stryks från lagen om utstationering av arbetstagare.

Genom propositionen genomförs regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 mars 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
2.1 Gällande bestämmelser	3
2.2 Tillämpliga kollektivavtalsbestämmelser	4
2.3 Information om bageribranschen.....	5
2.4 Årlig arbetstid	7
3 Mål7	
4 Förslagen och deras konsekvenser	7
4.1 De viktigaste förslagen	7
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	7
4.2.1 Allmänt om konsekvensbedömningen.....	7
4.2.2 Konsekvenser för personalen.....	8
4.2.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen	12
4.2.4 Konsekvenser för sysselsättningen	12
4.2.5 Konsekvenser för företagen.....	13
4.2.6 Konsekvenser för små och medelstora företag	13
4.2.7 Konsekvenser för konsumenterna och hushållen	13
5 Alternativa handlingsvägar.....	13
6 Remissvar	13
6.1 Allmänt	13
6.2 Vilken roll ersättningen för nattarbete har för arbetarskyddet.....	14
6.3 Konsekvenser och tidsplan för ikraftträdandet	15
6.4 Förenhetligande av regleringen	15
6.5 Övrigt.....	16
7 Specialmotivering.....	16
7.1 Lag om upphävande av 5 § i lagen om arbetet i bagerier	16
7.2 Lag om ändring av lagen om utstationering av arbetstagare	16
8 Ikraftträdande	16
9 Förhållande till andra propositioner	17
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	17
LAGFÖRSLAG.....	18
1. Lag om upphävande av 5 § i lagen om arbetet i bagerier	18
2. Lag om ändring av 4 och 6 § i lagen om utstationering av arbetstagare	18
BILAGA.....	20
PARALLELLTEXT	20
2. Lag om ändring av 4 och 6 § i lagen om utstationering av arbetstagare	20

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering Ett starkt och engagerat Finland förutsätter att lagen om arbetet i bagerier ska upphävas från och med den 1 mars 2025 som föråldrad.¹

1.2 Beredning

Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 1 februari 2024 en arbetsgrupp på trepartsbasis med uppdrag att bereda propositionen om upphävande av lagen om arbetet i bagerier. Arbetsgruppen bestod utöver företrädare för arbets- och näringsministeriet av företrädare för Finlands näringsliv rf, Livsmedelsindustriförbundet rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf och STTK rf samt tre permanenta sakkunnigledamöter (Turism- och Restaurangförbundet rf, Fackförbundet Pro rf, Finlands Livsmedelsarbetareförbund SEL rf). Arbetsgruppens mandatperiod sträckte sig från den 1 februari till den 30 juni 2024.

Arbetsgruppen färdigställde sitt betänkande i form av en regeringsproposition den 15 maj 2024. Utlåtanden om utkastet till proposition inhämtades av bland annat ministerierna, andra myndigheter samt organisationer, sammanlagt 16 instanser, mellan den 20 maj och 26 juli 2024 i tjänsten utlåtande.fi. För innehållet i utlåtandena redogörs det i avsnitt 6.

Beredningsunderlaget till regeringspropositionen finns i statsrådets offentliga tjänst på adressen <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM003:00/2024>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Gällande bestämmelser

Lagen om arbetet i bagerier (302/1961) innehåller bestämmelser om förhöjd lön för bageriarbetare vid nattarbete. Lagen har i huvudsak upphävts genom den gamla, år 2020 upphävda arbetstidslagen (605/1996). Paragraf 5 § i lagen har dock lämnats i kraft sådan den lyder i lagen om ändring av lagen om arbetet i bagerier (916/1993), som trädde i kraft den 1 december 1993.

Lagen om arbetet i bagerier upphävdes genom 46 § i arbetstidslagen från 1996. I regeringens proposition med förslag till arbetstidslag och lag om ändring av 9 § lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande (RP 34/1996 rd) konstateras det att avsikten har varit att vid tillämpningen av 5 § som förblir i kraft iakttas tillämpningsområdet för den i övrigt upphävda lagen om arbetet i bagerier. Enligt den dåvarande bestämmelsen om tillämpningsområdet tillämpas lagen om arbetet i bagerier på bageriarbete som utförs med stöd av ett arbetsavtal enligt 1 § 1 mom. i lagen om arbetsavtal (320/70) och genom vilket varor tillverkas för försäljning, på förpackning av bageriprodukter i bagerier och sändning av dem

¹ Se kapitel 4.1 Arbetsmarknadsreformer som stöder ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft i regeringsprogrammet.

därifrån, på tillverkning av bröd i en fabrik eller industriell inrättning samt på tillverkning av bageriprodukter i andra rörelser, företag eller inrättningar. (916/1993)

Enligt 5 § 1 mom. i lagen om arbetet i bagerier har bageriarbetare rätt till förhöjd lön vid nattarbete. Enligt bestämmelsen ska för arbete som utförts mellan klockan 22 och klockan 6 betalas en höjning på minst 100 procent. I 2 mom. föreskrivs att arbetsgivar- och arbetstagarföreningar vilkas verksamhet omfattar hela landet har rätt att avtala på annat sätt i fråga om den höjda lön som avses i 1 mom.

Dessutom innehåller den gällande arbetstidslagen (872/2019) också bestämmelser som tillämpas på bageriarbetare. Enligt 3 kap. 8 § 1 mom. i arbetstidslagen är arbete som utförs mellan klockan 23 och klockan 6 nattarbete.

Att lämna en enskild paragraf i kraft i en i övrigt upphävd lag och utan att på författningsnivå närmare fastställa dess tillämpningsområde motsvarar inte nuvarande praxis för lagstiftningen. Upphävandet av bestämmelsen är således en lagteknisk modernisering av lagstiftningen. Den bestämmelse som föreslås bli upphävd kan dessutom anses vara föråldrad till sin regleringsmodell, eftersom bestämmelser på lagnivå om lönen inom en enskild bransch för närvarande är exceptionella. Lönefrågor avtalas vanligen genom kollektivavtal och/eller mellan arbetstägaren och arbetsgivaren genom arbetsavtal. Bestämmelsen i fråga har länge iakttagits inom branschen, så med tanke på tillämpningen av lagen har ändringen ingen betydande förtydligande effekt.

2.2 Tillämpliga kollektivavtalsbestämmelser

I kollektivavtalen har man avtalat om ersättningar för nattarbete inom bageribranschen på ett sätt som delvis avviker från lagen. En del av nattarbetet inom bageribranschen utförs dock enligt en arbetstidsform där ersättningen för nattarbete har betalats helt eller nästan helt med stöd av lagen. Vid beredningen har det konstaterats att beloppet av ersättningen för nattarbete i stor utsträckning bestäms med stöd av lagen, i synnerhet i fråga om den ersättning för nattarbete som betalas vid treskiftsarbete.

Enligt kollektivavtalet mellan Livsmedelsindustriförbundet rf och Finlands Livsmedelsarbetareförbund SEL rf som gäller bageriarbetstagare och är i kraft till den 31 januari 2025 betalas för arbete som utförs efter klockan 21 lön förhöjd med 100 procent, om arbetet inte har ordnats som skiftarbete. Vid skiftarbete betalas till de arbetstagare som deltar i skiftarbetet ett skifttillägg per timme, vilket för kvällsskift är 15 procent av den timlön som beräknats utifrån arbetstagarens tabellön och för nattskift, i andra arbeten än sådana som omfattas av lagen om arbetet i bagerier, 30 procent av den timlön som beräknats utifrån arbetstagarens tabellön. I annat arbete än treskiftsarbete betalas för arbete som utförts på morgonen före klockan 6 lön förhöjd med 100 procent.

Dessutom bestäms det i kollektivavtalet mellan Livsmedelsindustriförbundet rf och Fackförbundet Pro rf för tjänstemän inom livsmedelsindustrin (16 mars 2023–28 februari 2025) om ersättningar för nattarbete också för tjänstemän inom bageribranschen. I bestämmelse 15.2 i avtalet fastställs att när arbetet inte är skiftarbete, overtidsarbete eller utryckningsarbete och tjänstemannen är tvungen att arbeta mellan klockan 16 och 23, räknas dylikt arbete som kvällsarbete samt arbete mellan klockan 23 och 06 som nattarbete. Genom lokala avtal kan man låta utföra regelbundet nattarbete klockan 5–6 även i andra situationer än de som avses i arbetstidslagen. I kvällsarbete betalas ett lika stort tillägg som för skiftarbetets kvällsskift och i nattarbete betalas ett lika stort tillägg som för skiftarbetets nattskift. Dessutom föreskrivs det i bestämmelse 16 att om en tjänsteman i enskiftsarbete eller tvåskiftsarbete inleder sitt arbete på

morgonen före klockan 6, betalas för dessa morgontimmar lön förhöjd med 100 procent. För dessa morgontimmar betalas inte nattarbetstillägg som avses i 15 § 2 punkten och om tjänstemannen får övertidstillägg för dessa timmar är förhöjningen tillsammans med övertidstillägget sammanlagt 100 procent. Enligt en enkät av Fackförbundet Pro arbetar de tjänstemän som arbetar nattetid inom livsmedelsbranschen huvudsakligen med olika produktionsuppgifter. Sådana uppgifter är utöver olika chefsuppgifter (bagerichef, arbetsledare, gruppchef, närmaste chef) till exempel också uppgifter som konditoriansvarig, gräddare, processledare och lageransvarig. Enligt Fackförbundet Pro arbetar cirka en tredjedel av tjänstemännen, cirka 150 personer, nattetid.

Med stöd av kollektivavtalet för turism-, restaurang- och fritidstjänster betalas till en arbetstagare som utför regelbundet nattarbete inte separat det tillägg för nattarbete som nämns nedan, utan nattarbetet kompenseras i form av kortare ordinarie arbetstid. Om en arbetstagare arbetar på deltid är dennes timlön ungefär 20 procent högre jämfört med lönen för arbetstagare som arbetar i normal arbetstidsform. Även inom restaurangbranschen tillämpas dock kollektivavtalet för bageriarbetstagare på bageripersonal i fråga om sådana företag vars produktion till största delen går till detaljförsäljning på något annat sätt än via företagets egna kaféer eller restauranger.

Det nuvarande kollektivavtalet för bageriarbetstagare är i kraft till och med den 31 januari 2025. Kollektivavtalet för tjänstemän inom livsmedelsindustrin är i kraft till och med den 28 februari 2025 och kollektivavtalet för arbetstagare inom turism-, restaurang- och fritidstjänster till och med den 31 mars 2025.

2.3 Information om bageribranschen

Enligt arbets- och näringsministeriets branschrapport om bageribranschen från 2021 sysselsatte branschen ungefär 7 000 personer i cirka 600 företag. Enligt uppgifterna i inkomstregistret har månatlig lön betalats till cirka 3 000 personer år 2023 med stöd av kollektivavtalet för bageriarbetstagare (till 3 980 personer under året i fråga). Det är frivilligt för arbetsgivare att ange med stöd av vilket kollektivavtal lönerna betalats, så utöver detta har man ur registret hämtat uppgifter om personer som arbetar som bagare eller konditor eller om arbetstagare inom livsmedelsindustrin vars arbetsgivare är verksamma inom branschen för brödtillverkning. När dessa personer räknas med sysselsätter bageribranschen månatligen cirka 5 200 personer. Om man i stället för genomsnittet per månad räknar med alla som fått lön under 2023 (inklusive sommararbetare, nyligen anställda eller arbetstagare som slutat inom branschen) har det inom bageribranschen 2023 arbetat sammanlagt cirka 7 000 bagare och livsmedelsarbetare.

Utifrån uppgifterna i arbets- och näringsministeriets branschrapport går det att beräkna att lönesumman per årsverke inom bageribranschen år 2020 var i genomsnitt 38 564 euro. När denna lönesumma justeras med hjälp av förtjänstnivåindexen för de sista kvartalen 2023 och 2020 för att motsvara nuläget, är lönesumman för ett årsverke 42 575 euro, förutsatt att löneutvecklingen inom branschen under de senaste motsvarar genomsnittet. Av den heltidsanställda personalen inom bageribranschen var år 2022 cirka 52 procent kvinnor (1 657) och cirka 48 procent män (1 514). Månadslönen för kvinnor var i genomsnitt 3 380 euro och månadslönen för män i genomsnitt 4 060 euro. ([Bageribranschen – från lokal till internationell marknad. Arbets- och näringsministeriets branschrapporter 2021](#))

Enligt arbets- och näringsministeriets branschrapport för livsmedelsindustrin från 2023 är bageribranschen den största delbranschen sett till antalet företag och verksamhetsställen, men omsättningen utgör bara cirka 10 procent av omsättningen för hela livsmedelsindustrins (cirka 1,1 miljarder euro) Aktörerna inom bageribranschen utgör drygt en tredjedel av företagen inom

livsmedelsindustrin (37 procent). Företagsfältet för livsmedelsindustrin domineras i sin helhet av mikroföretag: 79 procent av företagen sysselsätter färre än fyra personer och 87 procent av företagen sysselsätter färre än tio personer. Antalet företag som sysselsätter över 250 personer är 0,7 procent (19 företag). ([Branschrapport för livsmedelsbranschen 2023](#))

Tabell 1 Tillverkning av bageriprodukter, makaroner och dylikt, heltidsanställda år 2022

	totalt	Män	Kvinnor
Heltidsanställda löntagare, antal	3 171	1 514	1 657
Genomsnittlig totalinkomst, €/mån	3 705	4 061	3 380
Decil 1, €/mån	2 305	2 435	2 253
Median, €/mån	3 273	3 574	3 013
Decil 9, €/mån	5 488	5 749	4 931

Källa: Statistikcentralen, lönestrukturstatistikens databastabeller

Tabell 2 Heltidsanställda löntagare och totalinkomster år 2022

	751 Styckare, bagare och mejerister m.m.	816 Processarbetare inom livsmedelsindustrin
Antal heltidsanställda löntagare	3 029	10 076
Genomsnittlig totalinkomst, €/mån	4 320	3 075
Medianen för totalinkomsten, €/mån	3 257	2 963

Källa: Lönestrukturstatistik, databastabeller

Tabell 3. Timavlönades inkomster 2022

		Antal	Genomsnittlig inkomst för ordinarie arbetstid (€/timme)	Medianen för inkomsten för ordinarie arbetstid (€/timme)	Genomsnittlig totalinkomst (€/timme)	Medianen för totalinkomsten (€/timme)
Båda könen	Styckare, bagare, mejerister, m.m.	2 830	19,98	18,69	20,33	18,98
	Processarbetare inom livsmedelsindustrin	8 786	16,82	16,66	17,76	17,2

Män	Styckare, bagare, mejerister, m.m.	1 799	21,47	20,46	21,84	20,81
	Processarbetare inom livsmedelsindustrin	5 013	17,44	17,15	18,48	17,77
Kvinnor	Styckare, bagare, mejerister, m.m.	1 031	17,31	17,48	17,61	17,79
	Processarbetare inom livsmedelsindustrin	3 774	15,96 €/timme	15,91 €/timme	16,75 €/timme	16,48

Källa: Statistikcentralen, timlöner inom den privata sektorn, databastabeller

2.4 Årlig arbetstid

Enligt de uppgifter som Livsmedelsindustriförbundet rf och Finlands Livsmedelsarbetares förbund SEL rf lämnat har den årliga arbetstiden inom bageribranschen 2023 varit 1 708 timmar i enskifts- och tvåskiftsarbete, 1 683 timmar i avbrutet treskiftsarbete och 1 631 timmar i oavbrutet treskiftsarbete. En del av arbetstagarna utför endast under en del av året treskiftsarbete och därmed resten av tiden tvåskiftsarbete. Slopandet av ersättningen för nattarbete kan också inverka på beloppet av ersättningen för nattarbete för dem som utför tvåskiftsarbete.

3 Mål

Genom propositionen genomförs föresatsen i regeringsprogrammet om att lagen om arbetet i bagerier ska upphävas från och med den 1 mars 2025.

Syftet med förslaget är att bageribranschen ska ha motsvarande ställning på lagstiftningsnivå som andra branscher. Inga andra branscher omfattas av en branschspecifik lönerreglering på lagnivå som motsvarar bestämmelserna om bageribranschen i 5 § i lagen om arbetet i bagerier, utan lönefrågor avtalas genom kollektivavtal och arbetsavtal. I och med ändringen kommer regleringen av ersättning för nattarbete för bageriarbetare i sin helhet att överföras till den allmänna arbetslagstiftningen i likhet med för andra branscher. Arbetstidslagen innehåller bestämmelser om vilka villkor som gäller för nattarbete och om möjligheterna att i riksomfattande kollektivavtal avtala på annat sätt för att beakta branschspecifika behov.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att de specialbestämmelser som gäller ersättning för nattarbete för bageriarbetare upphävs. Enligt förslaget kommer det i fortsättningen inte att finnas någon i lag fastställd grund för att betala ett tillägg på 100 procent för nattarbete, utan ersättning för nattarbete kan det i enlighet med arbetstidslagen avtalas om i kollektivavtal, liksom inom andra branscher. Den bestämmelse i lagen om bageriarbete som föreslås bli upphävd gör det redan nu möjligt att i kollektivavtal avtala om ersättning för nattarbete på ett sätt som avviker från det som föreskrivs i lagen, vilket innebär att regleringen till den delen inte kommer att ändras.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Allmänt om konsekvensbedömningen

Propositionens mest betydande direkta konsekvenser gäller lönesättningen för personalen inom branschen till den del ersättningen för nattarbete har grundat sig på den bestämmelse som föreslås bli upphävd och något annat inte har avtalats genom kollektivavtal. Nedan beskrivs vilken betydelse den nuvarande ersättningen för nattarbete bedöms ha för de anställdas förvärvsinkomster inom branschen. Till övriga delar har konsekvenserna närmast kunnat uppskattas utifrån olika antaganden, till exempel vilka konsekvenser lagändringen eventuellt kan ha för kollektivavtalsförhandlingar, företagets verksamhet eller personalens beteende. Propositionens konsekvenser är starkt kopplade till vilka anställningsvillkor det avtalas om vid kollektivavtalsförhandlingarna, och därför är det svårt att exakt bedöma propositionens slutliga konsekvenser när propositionen utarbetas.

Propositionens konsekvenser beror också på hur mycket arbete som utförs inom branschen i sådana arbetstidsformer som inte omfattas av den ersättning för nattarbete som för närvarande avtalats om i kollektivavtalet (det vill säga ersättningen för nattarbete har betalats endast med stöd av lag). Det finns inga exakta uppgifter om antalet sådana anställda. Dessutom finns det inga uppgifter om hur mycket nattarbete som i praktiken utförs i treskiftsarbete. Det finns också olika synpunkter på vilken betydelse den lagstadgade ersättningen för nattarbete har i fråga om tvåskiftsarbete.

4.2.2 Konsekvenser för personalen

Upphävandet av 5 § i lagen om arbetet i bagerier innebär att bageribranschen övergår till en regleringsmodell som motsvarar andra branschers, där arbetstagarna och arbetsgivarna avtalar om ersättning för nattarbete utan någon grundbestämmelse som fastställts i lag. Grundbestämmelsen har haft betydelse för parternas förhandlingspositioner, eftersom bestämmelsen har utgjort en utgångspunkt som ska iakttas i ett avtalslöst läge. Upphävandet av lagen kan således påverka kollektivavtalsförhandlingarna.

Konsekvenserna för personalens arbetsvillkor beror på hur arbetstagarna och arbetsgivarna avtalar om ersättningen för nattarbete. Giltighetstiden för de kollektivavtal som var i kraft under beredningen av regeringspropositionen upphör i huvudsak innan lagen föreslås träda i kraft.

Eventuella ändringar kommer främst att gälla lönesättningen. I arbete som omfattas av kollektivavtalet för bageriarbetstagare har betalningen av ersättning för nattarbete grundat sig på lagen när det gäller vissa arbetstidsformer. Bedömningarna av om ändringarna till största delen gäller personer som utför treskiftsarbete eller utöver dem som utför treskiftsarbete också personer som utför tvåskiftsarbete varierar.

Enligt Livsmedelsindustriförbundet rf påverkar ändringarna främst arbetstagare som utför treskiftsarbete, vilka enligt förbundets uppskattning utgör mindre än tio procent av bageribranschens personal. Av löneinkomsterna för arbetstagare som utför treskiftsarbete uppgår de olika arbetstidstilläggen² till cirka 860 euro i månaden. I tvåskiftsarbete är arbetstidstilläggen i genomsnitt 580 euro i månaden och i enskiftsarbete 530 euro i månaden. Ersättningen för nattarbete har dock inte statistikförts separat, så det är inte känt hur mycket

² Tilläggen för ordinarie arbetstid omfattar skift-, kvälls-, natt- och lördagstillägg samt förhöjningsdelen för söndagsarbete.

som har betalats i ersättning. Det är också svårt att uppskatta hur stor andel av tilläggen som utgörs av ersättning för nattarbete enligt 5 § i lagen om arbetet i bagerier och hur stor andel som utgörs av andra tillägg som betalas med stöd av kollektivavtal. Livsmedelsindustriförbundet uppskattar att ersättningen för nattarbete vid treskiftsarbete är i genomsnitt cirka några hundra euro i månaden och cirka 2 000–4 000 euro per år.³

Enligt SEL rf omfattas i praktiken en tredjedel av den arbetstid som utförs inom bageribranschen av ersättningen på 100 procent enligt lagen om arbetet i bagerier, eftersom ersättningen för nattarbete utöver treskiftsarbete har en central betydelse också i tvåskiftsarbete.

Enligt SEL rf har den ersättning som betalats för nattarbete i genomsnitt varit cirka 8 900–9 900 euro per år i treskiftsarbete (det vill säga cirka 740–825 euro i månaden). Treskiftsarbete utförs uppskattningsvis av 550–840 arbetstagare.

När det gäller tvåskiftsarbetare är det svårare att uppskatta löneförlusten, eftersom det finns stora variationer i fråga om förläggningen av arbetstiden. Vid skiftarbete kan arbetsgivaren vid planeringen av arbetsskift i fråga om när arbetsskiftet ska börja påverka storleken på ersättningen för nattarbete, eftersom tidpunkten för när arbetsskiftet börjar enligt villkoren i kollektivavtalet har betydelse för storleken på den ersättning som betalas till arbetstagaren. I regel infaller dock en del av tvåskiftsarbetarnas arbetstimmar under tiden för nattarbete enligt lagen om arbete i bagerier, varvid en ersättning på hundra procent betalas med stöd av lagen. SEL rf har uppskattat att för personer som i regel utför tvåskiftsarbete utgör ersättningen för nattarbete cirka 10–30 procent av lönen, vilket innebär 2 760–8 290 euro per år (cirka 230–690 i månaden). Uppskattningsvis cirka hälften av arbetstagarna i branschen, det vill säga cirka 2 250–3 500 arbetstagare, utför tvåskiftsarbete.

Vid beredningen har det bedömts att upphävandet av 5 § i lagen om arbetet i bagerier inte inverkar på lönen för den personal som utför enskiftsarbete inom bageribranschen, eftersom deras lön bestäms enligt kollektivavtalet. Enligt Fackförbundet Pro har det i fråga om tjänstemän inom livsmedelsbranschen när det gäller personer som utför treskiftsarbete eller annars regelbundet nattarbete betalats en ersättning för nattarbete på 100 procent med stöd av lagen om arbetet i bagerier. Av de tjänstemän inom livsmedelsindustrin som arbetar inom bageribranschen utför upp till en tredjedel av arbetstagarna, cirka 150 personer, arbete som infaller nattetid. För deras del uppskattas det genomsnittliga inkomstbortfallet vara cirka 1 000–1 200 euro i månaden, det vill säga 12 000–14 400 euro per år, om de nuvarande kollektivavtalsbestämmelserna inte ändras.

Det är svårt att uppskatta antalet personer som utför nattarbete inom turism-, inkvarterings- och restaurangbranschen och branschen för fritidstjänster. I synnerhet inom restaurangbranschen är det vanligt att arbetet är förlagt till kvällen och natten, men i kollektivavtalets systematik uppfattas sådana personer inte nödvändigtvis som nattarbetare. Antalet personer i branschen som utför nattarbete och som omfattas av lagen om arbetet i bagerier uppskattas utgöra mycket mindre än en procent av de personer som omfattas av kollektivavtalet för turism-, restaurang- och fritidstjänster. Vid beredningen har det uppskattats att det rör sig om cirka 200 personer. Inom turism- och restaurangbranschen och branschen för fritidstjänster tillämpas inget system med skiftarbete, utan alla arbetstagare utför periodarbete i perioder på tre veckor. För den som utför regelbundet nattarbete ersätts nattarbetet med minskad arbetstid medan lönen förblir densamma som för dem som utför arbetet i normala arbetstidsformer. Det är inte möjligt att

³ Uppgifterna baserar sig på Finlands näringsliv rf:s lönestatistik från september 2022, som besvarades av 1 200 personer.

exakt beräkna hur stor andel ersättningen för nattarbete enligt lagen om arbetet i bagerier utgör av de utbetalda tilläggen.

Enligt uppgifterna i inkomstregistret fanns det år 2023 månatligen i genomsnitt cirka 5 250 personer vars lön hade betalats med stöd av kollektivavtalet för bageriarbetstagare eller vars yrke var bagare eller livsmedelsarbetare hos en arbetsgivare inom branschen för brödtillverkning. I genomsnitt fick 620 personer ersättning för nattarbete och 1 580 personer nattarbetstillägg per månad. I genomsnitt 2 200 personer, det vill säga 42 procent av dem som fick lön, fick någotdera. Enligt löntagarorganisationernas uppskattning utför ungefär hälften av arbetstagarna inom branschen tvåskiftsarbete och 10–12 procent treskiftsarbete. Det finns alltså färre löneuppgifter om nattarbete att tillgå i inkomstregistret än vad som framkommer i förbundens uppskattningar. Detta beror på att en del arbetsgivare inte specificerar lönen enligt löneslag.

Även om uppgifter om alla ersättningar för nattarbete inte finns att tillgå i inkomstregistret, kan man anta att beloppen och fördelningen av ersättningarna för nattarbete ungefär motsvarar fördelningen av de oanmälda lönerna. För de flesta av dem som fick ersättningar för nattarbete var beloppen ganska små. Medianen för lönedelen var 200 euro i månaden och medeltalet 355 euro i månaden.

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf (nedan FFC rf) och SEL rf bedömer att tillägget för nattarbete utgör 10–30 procent av lönen för dem som utför tvåskiftsarbete. Enligt uppgifterna i inkomstregistret var medianen för nattarbetets andel av lönen 7 procent per månad, medan medeltalet för nattarbetets andel av lönen var 10 procent per månad. För 40 procent av dem som fick ersättning för nattarbete utgjorde ersättningen högst 5 procent av lönen. Enligt uppgifterna i inkomstregistret fick dock 17 procent av dem som utförde nattarbete över 20 procent av den totala lönen från nattarbete. Antalet personer som fick över 30 procent av sin lön från nattarbete var mycket litet.

Om man vid granskning av uppgifterna i inkomstregistret antar att andelen anställda inom bageribranschen som utför nattarbete är 62 procent i enlighet med uppgifterna från FFC rf och SEL rf (jämfört med 42 procent enligt inkomstregistret) och antar att tilläggen och ersättningarna för nattarbete fördelar sig bland alla arbetstagare enligt vad som anmälts i inkomstregistret, kan man uppskatta att cirka 3 200 av de 5 200 som är sysselsatta inom branschen har utfört nattarbete och därmed påverkas av lagändringen. För största delen (40 procent eller 1 300 personer) är det fråga om en lönedel som utgör mindre än 5 procent. För en femtedel (600 personer) är det fråga om en andel på 5–10 procent av lönen och för en fjärdedel (800 personer) en andel på 10–20 procent. För cirka 400 personer utgör nattarbetet 20–30 procent av lönen, och en ännu större andel än detta för mycket få personer (100).

Vid beredningen har man inte kunnat bedöma hur stor ersättningen för nattarbete kommer att bli i fortsättningen. Sloandet av en bestämmelse som länge har varit i kraft kan dock inverka på kollektivavtalsförhandlingarna, vilket också kan inverka på storleken på ersättningen för nattarbete. Inom andra branscher är ersättningarna för nattarbete vanligen betydligt lägre än vad som föreskrivs i lagen om arbetet i bagerier (100 procent). Enligt Statistikcentralen utförs mest nattarbete inom social- och hälsovårdssektorn, industrin, transportbranschen och den offentliga sektorn.⁴ Till exempel enligt kollektivavtalet för hälsovårdsbranschen är ersättningen för nattarbete 30–45 procent av timlönen. Enligt kollektivavtalet mellan Teknologibranschen rf och Industrifacket rf betalas för nattskift ett tillägg på 226 cent per timme. Enligt kollektivavtalet

⁴ <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2022/yotyota-tekee-joka-kuudes-tyollinen/>

för busspersonalen är tillägget för nattarbete 20 procent av tabellönen. Enligt allmänna tjänste- och arbetskollektivavtalet för kommunsektorn betalas för nattarbete i penningersättning 30 procent av den oförhöjda timlönen eller ges motsvarande ledighet. Inom kommunsektorn ges vid periodarbete 24 minuter ledighet per timme nattarbete eller betalas i penningersättning 40 procent av den oförhöjda timlönen.

Tabell 4 Uppskattning av hur mycket det årliga beloppet för ersättningen för nattarbete för personer som utför treskiftsarbete ändras, om ersättningen för nattarbete ändras eller slopas (100 procent motsvarar det nuvarande läget, och grundvärdena har valts utifrån de grova medeltal som fåtts av SEL rf och Livsmedelsindustriförbundet rf).

Eventuell nivå på ersättningen för nattarbete (nuläget 100%)	Det genomsnittliga beloppet av ersättningen för nattarbete enligt SEL rf:s uppskattning	Ändring av beloppet av ersättningen för nattarbete per år jämfört med nuläget (SEL rf:s uppskattning)	Det genomsnittliga beloppet av ersättningen för nattarbete enligt Livsmedelsindustriförbundet rf:s uppskattning	Ändring av beloppet av ersättningen för nattarbete per år jämfört med nuläget (Livsmedelsindustriförbundet rf:s uppskattning)
100 %	9 000 €	–	3 000 €	–
90 %	8 100 €	– 900 €	2 700 €	– 300 €
80 %	7 200 €	– 1 800 €	2 400 €	– 600 €
70 %	6 300 €	– 2 700 €	2 100 €	– 900 €
60 %	5 400 €	– 3 600 €	1 800 €	– 1 200 €
50 %	4 500 €	– 4 500 €	1 500 €	– 1 500 €
40 %	3 600 €	– 5 400 €	1 200 €	– 1 800 €
30 %	2 700 €	– 6 300 €	900 €	– 2 100 €
20 %	1 800 €	– 7 200 €	600 €	– 2 400 €
10 %	900 €	– 8 100 €	300 €	– 2 700 €
0 %	0 €	–	0 €	–

Vid beredningen av propositionen har det beaktats att kollektivavtalet för bageribranschen är allmänt bindande under tiden för beredningen av regeringspropositionen. Om avtalet inte skulle vara allmänt bindande skulle det kunna påverka arbetsvillkoren, såsom storleken på lönen och mängden nattarbete.

Om ersättningen för nattarbete minskar, innebär det att kostnaderna för nattarbete blir mindre för arbetsgivarna än tidigare. Detta skulle kunna leda till ändringar i förläggningen av arbetstider

så att mängden nattarbete ökar. I statsrådets förordning om hälsoundersökningar i arbete som medför särskild fara för ohälsa (1458/2001) fastställs nattarbete som en faktor som kan förorsaka särskild fara för ohälsa. Nattarbete belastar arbetstagaren mer än dagarbete, både fysiskt och psykiskt. I Arbetshälsoinstitutets forskningsprojekt har det identifierats att skiftarbete som omfattar nattarbete har samband med många akuta och kroniska hälsorisker såsom sömnstörningar och trötthet, olycksfall i arbetet, reumatism, typ 2-diabetes, högt blodtryck, hälsorisker under graviditet och missfall samt risk för kort- eller långvarig sjukfrånvaro eller för att hamna övergå till invalidpension.⁵ En minskning av ersättningen för nattarbete kan också leda till att nattarbetet minskar, om det blir svårt att locka arbetstagare till bageribranschen på grund av arbetstidernas förläggning och en lägre ersättning för nattarbete. På detta inverkar dock sysselsättningsläget inom branschen.

4.2.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen

Det uppskattas att det inom branschen arbetar lite fler kvinnor än män. Männenns inkomster har dock i genomsnitt varit högre än kvinnornas.⁶ Männen utför mer nattarbete än kvinnorna, vilket innebär att sloandet av ersättningen för nattarbete antagligen kommer att ha en relativt sett större inverkan på männens inkomster, medan kvinnornas inkomster på motsvarande sätt kommer att påverkas mindre. De mest betydande förändringarna som propositionen medför med tanke på jämställdheten mellan könen beror alltså på att män och kvinnor delvis arbetar i olika arbetstidsformer. Om mängden nattarbete däremot ökar i fortsättningen, kan det leda till att mängden nattarbete som kvinnor utför ökar. Enligt undersökningar ökar nattarbete risken för bröstcancer hos kvinnor. I detta fall skulle propositionens negativa konsekvenser när det gäller nattarbetets konsekvenser på hälsan samt samordningen av arbetslivet och det övriga livet beröra kvinnor mer än män. Dessutom kan ändringarna bidra till att jämna ut löneskillnaderna mellan kvinnor och män inom branschen, om kvinnor i fortsättningen utför mer nattarbete än tidigare.

4.2.4 Konsekvenser för sysselsättningen

En eventuell minskning av lönekostnaderna kan minska tröskeln för företag att anställa ny personal, och förslaget kan därför eventuellt ha positiva effekter på sysselsättningen. Om mängden nattarbete ökar eller ersättningen för nattarbete minskar betydligt, kan propositionen däremot ha en negativ inverkan på branschens attraktionskraft och därmed sysselsättningsnivån.

Livsmedelsindustrin sysselsätter 34 600 personer på heltid i cirka 2 600 företag. Drygt en tredjedel av företagen inom livsmedelsindustrin är aktörer inom bageribranschen (37 procent).

Generellt sett förutsätter en ökning av sysselsättningen en ökad efterfrågan på produkter. Efterfrågan på produkter kan öka om priserna på dem sjunker väsentligt, vilket skulle ge konsumenterna möjlighet att köpa fler produkter än tidigare. Minskade kostnader för nattarbete kan leda till att försäljningspriserna sjunker. Effekten och dess omfattning är dock osäkra, eftersom det vid beredningen av propositionen inte är känt hur stor ersättningen för nattarbete skulle bli vid kollektivavtalsförhandlingar. Dessutom är det möjligt att företagen fördelar de

⁵ Se Arbetshälsoinstitutets rapport: Working hours, health, well-being and participation in working life. Current knowledge and recommendations for health and safety (2021)

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140634/TTL-978-952-261-912-9.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

⁶ Se ovan avsnitt 2.3

extra intäkter som följer av minskningen av ersättningen för nattarbete också till annat håll, till exempel till företagets vinst.

4.2.5 Konsekvenser för företagen

De ovan beskrivna eventuella konsekvenserna för personalen och sysselsättningen kan innebära minskade lönekostnader för företagen. Lönekostnaderna påverkas dock av tillgången på arbetskraft. Inom en bransch som lider av brist på arbetskraft är det inte nödvändigtvis möjligt att avsevärt försämra arbetsvillkoren utan att samtidigt förlora arbetskraft. Om mängden nattarbete skulle öka eller ersättningen för nattarbete minska, kan det vara svårare än tidigare att locka personal till branschen. En eventuell brist på arbetskraft kan öka trycket att höja lönerna inom branschen.

Om det i fortsättningen finns tillräckligt med arbetskraft, kan lägre arbetskraftskostnader än för närvarande ha positiva konsekvenser för företagen. En minskning av arbetskraftskostnaderna skulle ha en inverkan på företagets vinst, av vilket en del kan riktas till exempelvis löneökningar, investeringar eller företagets vinst. En sänkning av kostnaderna skulle också kunna återspeglas i prissättningen av produkterna och därmed kunna medföra ökad försäljning.

4.2.6 Konsekvenser för små och medelstora företag

En stor del av arbetsgivarna inom livsmedelsbranschen är små företag: 79 procent av företagen sysselsätter färre än fyra personer och 87 procent av företagen sysselsätter färre än tio personer. Det är möjligt att den föreslagna ändringen i synnerhet gagnar sådana stora aktörer vars verksamhet redan i stor utsträckning utgörs av produktion dygnet runt, eftersom ändringen kan innebära en minskning av kostnadsstrukturen för dessa företag. Detta kan förändra konkurrenssituationen för små och medelstora företag i förhållande till stora aktörer.

4.2.7 Konsekvenser för konsumenterna och hushållen

Det är mycket svårt att på förhand bedöma konsekvenserna för konsumenterna och hushållen. Propositionen kan leda till att priserna på produkterna sjunker, om en eventuell sänkning av löneutgifterna leder till en sänkning av priset på slutprodukterna. Denna effekt uteblir dock om det inte finns tillräckligt med arbetskraft.

5 Alternativa handlingsvägar

Uppnåendet av målen i regeringspropositionen gör det inte möjligt att bedöma andra handlingsvägar i stället för målet för projektet vilket är att upphäva 5 § i lagen om arbetet i bagerier. Eftersom det vid beredningen av regeringspropositionen konstaterades att den föreslagna ändringen eventuellt har betydande konsekvenser för vissa personalgruppers arbetsvillkor, ansågs det vid beredningen viktigt att bedöma olika alternativ för att främja personalens möjligheter att förbereda sig på förändringar i arbetet. I fråga om detta bedömdes olika alternativ till övergångsbestämmelser när det gäller tidpunkten för ikraftträdandet av ändringarna. Det föreslås att ändringarna genomförs i enlighet med regeringsprogrammet.

6 Remissvar

6.1 Allmänt

Propositionen var på remiss mellan den 20 maj och 26 juli 2024. Utlåtanden begärdes av Fackförbundet Pro rf, ansvarsområdena för arbetarskyddet vid regionförvaltningsverken,

Finlands näringsliv rf, Livsmedelsindustriförbundet rf, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT, Kommunförbundet rf, jord- och skogsbruksministeriet, Turism- och Restaurangförbundet rf, Livsmedelsverket, social- och hälsovårdsministeriet, STTK rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finlands Livsmedelsarbetareförbund SEL rf, Finlands Bageriförbund rf, Företagarna i Finland rf och Institutet för hälsa och välfärd.

Yttranden lämnades in av 11 remissinstanser. Utlåtanden lämnades av Fackförbundet Pro rf, Finlands näringsliv rf, Livsmedelsindustriförbundet rf, Turism- och Restaurangförbundet rf, social- och hälsovårdsministeriet, STTK rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finlands Livsmedelsarbetare förbund SEL rf, Finlands Bageriförbund rf, Företagarna i Finland rf och regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland.

Av utlåtandena framkom inget sådant som vid den fortsatta beredningen skulle ha förutsatt betydande ändringar i utkastet till regeringsproposition enligt betänkandet. Under den fortsatta beredningen har man i avsnitt 4.2.2 enligt vad som framförts i utlåtandena från Fackförbundet Pro rf och STTK rf preciserats uppskattningarna av inkomstbortfallet och antalet tjänstemän inom livsmedelsbranschen som utför nattarbete. Till propositionsutkastet har dessutom fogats uppgifter ur inkomstregistret till avsnitt 2.3 och 4.2.2 samt gjorts tekniska och språkliga ändringar.

Av utlåtandena framgår på motsvarande sätt som vid den grundläggande beredningen att löntagarsidan motsätter sig propositionen och arbetsgivarsidan understöder den. Dessutom motsätter sig Finlands Bageriförbund rf utkastet till proposition. Social- och hälsovårdsministeriet och regionförvaltningsverken förhåller sig neutrala till utkastet.

I utlåtandena motsatte man sig propositionen bland annat på grund av konsekvenser i anknytning till arbetarskyddet och oskäliga konsekvenser för arbetstagarna. Utkastet till proposition stöddes till exempel tack vare att den gör regleringen mera enhetlig. I följande avsnitt presenteras de viktigaste anmärkningarna i utlåtandena.

6.2 Vilken roll ersättningen för nattarbete har för arbetarskyddet

I de utlåtanden som motsätter sig propositionen framhävs arbetarskyddsaspekter. Löntagarsidan (Fackförbundet Pro rf, STTK rf, FFC rf, SEL rf) framför i sina utlåtanden i stor utsträckning riskfaktorerna med nattarbete samt den dämpande effekt som 5 § i lagen om arbetet i bagerier bedöms ha på mängden nattarbete som arbetsgivarna låter utföra. Enligt arbetstagarorganisationerna är bageriarbete förenat med ett starkt incitament att låta utföra arbetet som hälsofarligt nattarbete, eftersom man ofta vill sälja eller leverera slutprodukten – det vill säga olika bageriprodukter – så att produkten är färdig på morgonen. Löntagarorganisationerna konstaterar att denna mekanism ger arbetsgivarna ett betydande incitament att låta arbetet utföras nattetid. Löntagarsidan oroar sig för att mängden nattarbete ökar till följd av propositionen.

Enligt remissinstanser som representerar arbetsgivarsidan (till exempel Företagarna i Finland rf) kan separata bestämmelser för en enskild bransch om betalning av ersättning för nattarbete inte motiveras med arbetarskyddsaspekter. En del av remissinstanserna från arbetsgivarsidan (Finlands näringsliv rf och Företagarna i Finland rf) lyfte fram att de arbetarskyddsaspekter som hör samman med nattarbete beaktas i de begränsningar som gäller för nattarbete och som ingår i annan lagstiftning.

I arbetarskyddsmyndighetens utlåtande (Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland) konstateras det att det inte finns några grunder för att bevara 5 § i lagen om arbetet i bagerier med tanke på arbetstidsskyddet. Arbetarskyddsmyndigheten betonar dock att det är ytterst viktigt att förstå betydelsen av nattarbete som en faktor som medför särskild risk för ohälsa och som arbetsgivaren bör kontrollera. Arbetarskyddsmyndigheten bedömer att den föreslagna ändringen inte påverkar dess verksamhet och förhåller sig neutralt till utkastet till regeringsproposition.

6.3 Konsekvenser och tidsplan för ikraftträdandet

I utlåtandena framkommer det att löntagarsidan också motsätter sig propositionen med tanke på de oskäligen konsekvenser som löntagarsidan bedömer att propositionen medför för arbetstagarna och deras familjer. I utlåtandena presenteras uppskattningar av de löneminskningar som drabbar personalen i huvudsak på motsvarande sätt som i propositionsutkastet. I sina utlåtanden påpekar löntagarna att upphävandet av lagen om arbetet i bagerier, särskilt inom en snäv tidsram, kan ur individens synpunkt medföra ohållbara ekonomiska konsekvenser som arbetstagarna inte har haft någon faktisk möjlighet att förbereda sig på. Det är värt att notera att ändringarna inte enbart påverkar arbetstagarna utan också deras familjer och i synnerhet barn som arbetstagaren har vårdnaden om.

Löntagarorganisationerna påpekar dessutom att utöver individer kan lagändringen påverka konkurrensituationen mellan företagen inom branschen och tillgången på arbetskraft. Organisationerna påpekar att en lämplig övergångsbestämmelse skulle göra det möjligt att bättre förbereda sig på ändringen också med tanke på detta. Organisationerna föreslår en övergångsperiod på minst fyra år.

I en del av arbetsgivarorganisationens utlåtanden understöds tidpunkten för ikraftträdandet enligt propositionsutkastet (1 mars 2025) och konstateras att upphävandet av lagen om arbetet i bagerier nämns i regeringsprogrammet, så ändringen har varit känd redan länge. Dessutom har parterna i kollektivavtalet möjlighet att beakta upphävandet av lagen om arbetet i bagerier i de nya kollektivavtalen utan någon särskild övergångsperiod (Finlands näringsliv rf, Företagarna i Finland rf).

Arbetsgivarorganisationerna framför också sin egen bedömning av konsekvenserna av ändringen. Enligt Livsmedelsindustriförbundet rf och Företagarna i Finland rf kommer de ekonomiska konsekvenserna av upphävandet av lagen främst att drabba arbetstagare som utför treskiftsarbete, vilka utgör mindre än tio procent av personalen inom bageribranschen. Livsmedelsindustriförbundet rf påpekar dessutom att enligt propositionsutkastet ska lagen upphävas först när de nuvarande kollektivavtalen för branschen har löpt ut. Därmed kan arbetstagarna ta upp frågan vid kollektivavtalsförhandlingarna.

6.4 Förenhetligande av regleringen

Arbetsgivarorganisationerna (Livsmedelsindustriförbundet rf, Finlands näringsliv rf, Turism- och Restaurangförbundet MaRa rf, Företagarna i Finland rf) anser inte att det finns några grunder för en reglering av ersättningen för nattarbete som avviker från andra branscher. Arbetsgivarorganisationerna betonar i sina utlåtanden kollektivavtalens betydelse i det nuvarande finländska arbetsmarknadssystemet. Organisationerna anser att branschspecifika separata lagar varken behövs eller hör hemma i ett system som utgår från att kollektivavtal är det primära instrumentet för att avtala om arbetsvillkoren, såsom ersättning för nattarbete. Dessutom möjliggör kollektivavtalen flexibla lösningar som beaktar branschens särdrag och företagets behov (Livsmedelsindustriförbundet rf).

Också Finlands Bageriförbundet rf anser att upphävandet av lagen om arbetet i bagerier gör att bageri- och konditoribranschen på lagstiftningsnivå blir jämlik med andra branscher. Enligt förbundet har avsaknaden av ett tillämpningsområde för den nuvarande lagen i praktiken lett till en situation där en ersättning på 100 procent enligt 5 § i lagen om arbetet i bagerier har betalats endast av de företag som har följt kollektivavtalet för bageriarbetare och vars anställda utför treskiftsarbete. Däremot har de företag som har tillverkat bageriprodukter inom ramen för något annat kollektivavtal (till exempel inkvarterings- och restaurangbranschen eller andra livsmedelsföretag) inte betalat ersättning enligt 5 § i lagen om arbetet i bagerier för arbetstider som varit förlagda mellan klockan 22–6. Detta har enligt förbundet i flera år lett till en ojämlig situation mellan företag som tillverkar bageriprodukter.

6.5 Övrigt

Arbetsgivarsidan påpekar i sina utlåtanden att de nuvarande bestämmelserna är lagtekniskt problematiska och/eller föråldrade bland annat i fråga om tillämpningsområdet (Finlands näringsliv rf, Företagarna i Finland rf).

Social- och hälsovårdsministeriet påpekar att det till statsrådets förordning om skydd för arbetstagare som är gravida, nyligen fött barn eller ammar mot agenser och andra faktorer som kan medföra risk i arbetet (143/2024), som trädde i kraft den 5 april 2024, har fogats att nattarbete hör till sådana arbetsförhållanden som medför risk och som arbetsgivaren ska ta i beaktande vid riskbedömningen. Utifrån forskningsrön har Arbetshälsoinstitutet utarbetat nationella rekommendationer för planering av arbetsskift till stöd för hälsan vid ordnande av nattarbete och till exempel handboken Graviditet och agenser i arbetet.

7 Specialmotivering

7.1 Lag om upphävande av 5 § i lagen om arbetet i bagerier

1 §. Det föreslås att det i paragrafen föreskrivs om upphävandet av 5 § i lagen om arbetet i bagerier. Vid upphävande av paragrafen enligt förslaget utgår den lagstadgade rätten för bageriarbetare att enligt 1 mom. i nämnda paragraf få lön som höjts med minst 100 procent för arbete som utförs mellan klockan 22 och 6. Upphävandet enligt förslaget av 2 mom. i paragrafen har inga konsekvenser i sak, eftersom arbetstagarna och arbetsgivarna också i fortsättningen kan avtala om ersättning för nattarbete för bageriarbetare.

2 §. I paragrafen föreslås ingå bestämmelser om lagens ikraftträdande.

7.2 Lag om ändring av lagen om utstationering av arbetstagare

4 §. *Arbets tid, semester och ersättningar som har samband med dem samt familjeledighet.* Enligt förslaget stryks ur 1 mom. 1 punkten hänvisningen till lagen om arbetet i bagerier som ska upphävas. Ändringen är teknisk. Dessutom görs språkliga korrigeringar i bestämmelserna.

6 §. *Undantag för den första monteringen och installationen av en vara.* Enligt förslaget stryks ur 1 mom. 1 punkten hänvisningen till lagen om arbetet i bagerier som ska upphävas. Ändringen är teknisk.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 mars 2025.

9 Förhållande till andra propositioner

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om främjande av lokala avtal (RP 85/2024 rd) föreslås ändringar i 4 § lagen om utstationering av arbetstagare, på samma sätt som i denna proposition.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den föreslagna lagen bedöms ha betydelse med tanke på 18 § i grundlagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen ska det allmänna sörja för skyddet av arbetskraften. Bestämmelsen i fråga är av betydelse framför allt inom arbetarskyddet och i verksamhet som anknyter till det. Bestämmelsen innebär också att det allmänna ska sörja för att arbetsmiljön är säker och inte orsakar ohälsa. (RP 309/1993 rd) Det allmänna har i 18 § 1 mom. i grundlagen ålagts en skyldighet att agera, men i bestämmelsen tas det inte ställning till vilka metoder som kan vidtas för att fullgöra skyldigheten.

Propositionen kan ha konsekvenser för arbetshälsan, om mängden nattarbete som utförs ökar till följd av propositionen. I annan lagstiftning ingår dock bestämmelser som ska skydda arbetstagare som utför nattarbete. Genom arbetarskyddslagen (738/2002) fullgörs skyldigheten att skydda arbetskraften. Arbetarskyddslagen innehåller bestämmelser vars syfte är att förhindra eller minska sådana olägenheter eller risker som nattarbete kan medföra för arbetstagarens hälsa. Lagen i fråga förutsätter att arbetsgivaren utreder och bedömer riskerna med arbetstiderna samt undviker och minskar belastningsfaktorerna i arbetet. Enligt 30 § 1 mom. i den lagen ska en arbetstagare som utför nattarbete dessutom vid behov ges möjlighet att byta arbetsuppgifter eller övergå till dagarbete, om detta är möjligt med beaktande av omständigheterna och det med hänsyn till arbetstagarens personliga egenskaper är behövt att byta arbetsuppgifter för att sådana risker ska kunna förebyggas som förhållandena på arbetsplatsen eller arbetets art medför för arbetstagarens hälsa. Som åtgärder som minskar belastningen kan arbetsgivaren överväga till exempel Arbetshälsoinstitutets rekommendationer, om det inte är möjligt att minska antalet nattskift.

Enligt 18 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Också denna bestämmelse är till sin natur ett grundlagsenligt uppdrag som riktar sig till det allmänna. I bestämmelsen tas det inte ställning till det urval av metoder som ska användas i skötseln av sysselsättningen, utan det allmänna ges betydande prövningsrätt i fråga om hur sysselsättningen bäst kan främjas. Skyldigheten att främja sysselsättningen innebär också att det allmänna ska sträva efter att förhindra uppkomsten av grupper som permanent är utan arbete. (RP 309/1993 rd)

Propositionen bedöms inte vara problematisk med tanke på de ovan beskrivna grundlagsenliga skyldigheter som ålagts det allmänna. Också i det fall att mängden nattarbete eventuellt ökar tryggas skyddet av arbetskraften bland annat i enlighet med kraven i arbetarskyddslagen. De föreslagna ändringarna är således förenliga med förutsättningarna enligt 18 § i grundlagen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om upphävande av 5 § i lagen om arbetet i bagerier

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs i lagen om arbetet i bagerier (302/1961) 5 §, sådan den lyder i lag 916/1993.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 4 och 6 § i lagen om utstationering av arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utstationering av arbetstagare (447/2016) 4 § 1 mom. 1 punkten och 6 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 4 § 1 mom. 1 punkten i lag 743/2020 och 6 § 1 mom. 1 punkten i lag 876/2019, som följer:

4 §

Arbets tid, semester och ersättningar som har samband med dem samt familjeledighet

Som minimivillkor i fråga om en utstationerad arbetstagares arbetsavtalsförhållande tillämpas
1) bestämmelserna om arbetstid och beredskap i 2 kap. i arbetstidslagen (872/2019) samt bestämmelserna om ordinarie arbetstid i 3 och 4 kap., om överskridande av ordinarie arbetstid och om söndagsarbete i 5 kap., om vilotider i 6 kap. och om lokala avtal i fråga om ordinarie arbetstid vilka baserar sig på allmänt bindande kollektivavtal i 36 och 37 § i den lagen,

6 §

Undantag för den första monteringen och installationen av en vara

På en sådan första montering eller första installation av en vara som utförs av en yrkesarbetare eller en specialiserad arbetstagare som utgör en väsentlig del av leveranskontraktet för varan och som är nödvändig för att varan ska kunna tas i bruk tillämpas inte följande bestämmelser om minimisemester med lön och om minimilön, om utstationeringen pågår i högst åtta kalenderdagar:

1) bestämmelserna i 20–23 § i arbetstidslagen,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 19 september 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Arbetsminister Arto Satonen

2.

Lag

om ändring av 4 och 6 § i lagen om utstationering av arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utstationering av arbetstagare (447/2016) 4 § 1 mom. 1 punkten och 6 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 4 § 1 mom. 1 punkten i lag 743/2020 och 6 § 1 mom. 1 punkten i lag 876/2019, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Arbets­tid, semester och ersättningar som har samband med dem samt familjeledighet

Som minimivillkor i fråga om en utstationerad arbetst­ga­res arbetsavtalsförhållande tillämpas

1) bestämmelserna om arbetstid och beredskap i 2 kap. i arbetstidslagen (872/2019), bestämmelserna om ordinarie arbetstid i 3 och 4 kap., om överskridande av ordinarie arbetstid och om söndagsarbete i 5 kap., om vilotider i 6 kap. och om lokala avtal i fråga om ordinarie arbetstid vilka baserar sig på allmänt bindande kollektivavtal i 8 kap. 36 och 37 § i den lagen, *samt bestämmelserna i 5 § i lagen om arbetet i bagerier (302/1961),*

6 §

Undantag för den första monteringen och installationen av en vara

På en sådan första montering eller första installation av en vara som utförs av en yrkesarbetare eller en specialiserad arbetst­ga­re som utgör en väsentlig del av leveranskontraktet för varan och som är nödvändig för att varan ska kunna tas i bruk tillämpas inte följande bestämmelser om minimisemester med lön och om minimilön,

Föreslagen lydelse

4 §

Arbets­tid, semester och ersättningar som har samband med dem samt familjeledighet

Som minimivillkor i fråga om en utstationerad arbetst­ga­res arbetsavtalsförhållande tillämpas

1) bestämmelserna om arbetstid och beredskap i 2 kap. i arbetstidslagen (872/2019) *samt* bestämmelserna om ordinarie arbetstid i 3 och 4 kap., om överskridande av ordinarie arbetstid och om söndagsarbete i 5 kap., om vilotider i 6 kap. och om lokala avtal i fråga om ordinarie arbetstid vilka baserar sig på allmänt bindande kollektivavtal i 36 och 37 § i den lagen,

6 §

Undantag för den första monteringen och installationen av en vara

På en sådan första montering eller första installation av en vara som utförs av en yrkesarbetare eller en specialiserad arbetst­ga­re som utgör en väsentlig del av leveranskontraktet för varan och som är nödvändig för att varan ska kunna tas i bruk tillämpas inte följande bestämmelser om minimisemester med lön och om minimilön,

Gällande lydelse

om utstationeringen pågår i högst åtta kalenderdagar:

1) bestämmelserna i 20–23 § i arbetstidslagen och 5 § i lagen om arbetet i bagerier,

Föreslagen lydelse

om utstationeringen pågår i högst åtta kalenderdagar:

1) bestämmelserna i 20–23 § i arbetstidslagen,

Denna lag träder i kraft den 20 .